

spektive lister over konkrete forpligtelser binder sig til liberalisering uden begrænsninger (jf. nedenfor).

Rammeaftalens fjerde og femte del omhandler henholdsvis procedurer for yderligere liberalisering af handelen gennem periodevise forhandlingsrunder og institutionelle bestemmelser, herunder etablering af et Råd for tjenesteydelseshandelen, samt inddragelse af området i det integrerede tvistbilæggesystem.

Aftaleparterne angiver hver især i lister over konkrete forpligtelser, hvilke tjenesteydelsessektorer de vil lade underkaste GATS' specifikke liberaliseringsdiscipliner med hensyn til markedsadgang og nationalbehandling. Som oftest er der i listerne anført særlige begrænsninger af forpligtelserne for de enkelte anførte tjenesteydelsessektorer.

De forpligtelser, parterne herved påtager sig, fører i de fleste tilfælde ikke til en umiddelbar liberalisering – heller ikke for EU-medlemslande – men sikrer først og fremmest mod forringelse af de eksisterende vilkår. Det er dog hensigten at søge yderligere fremskridt opnået gennem nye forhandlingsrunder, hvoraf den første skal indledes senest fem år efter aftalens ikrafttrædelse.

I rammeaftalens bilagsdel angives særbestemmelser for de vigtigste tjenesteydelsessektorer, hvor forhandlingerne viste sig særligt vanskelige. Det drejer sig om de finansielle tjenesteydelser (bank- og forsikringsvirksomhed), skibsfart, telekommunikation (som telefon, fax og forsendelse af information, der samtidigt er genstand for elektronisk databehandling) og luftfart. Hertil kommer et særligt bilag, der vedrører den fjerde leveringsmåde for tjenesteydelser, nemlig den midlertidige adgang til udenlandske markeder for personer, der yder tjenester.

Det foreløbige resultat for de enkelte hovedsektorer kan opsummeres som følger:

En række lande har afgivet konkrete liberaliseringsforpligtelser på området for finansielle tjenesteydelser, men samtidig er der taget flere (omfattende) undtagelser for det generelle MFN-princip. Eftersom forpligtelserne for især Japan og ASEAN-landene var begrænsede, og da navnlig USA's MFN-undtagelser var omfattende, enedes parterne om at søge liberaliseringsgraden forbedret under videre forhandlinger indtil et halvt år efter aftalens ikrafttrædelse. I mellemtiden vil de tilbudte liberaliseringsforpligtelser være i kraft, medens MFN-undtagelserne, der er betinget af andre parters liberaliseringsniveau, ikke vil blive bragt i anvendelse under de videre forhandlinger.

På søfartsområdet enedes man ligeledes om at videreføre forhandlingerne indtil juni 1996, inden for

hvilken periode parterne skal afholde sig fra at indføre nye handelsrestriktioner, der vil kunne tjene til at forbedre de pågældendes forhandlingsposition. Forhandlingerne er åbne for deltagelse af alle aftaleparterne. Flere af de mest betydningsfulde parter, herunder EU og USA, besluttede, at de hverken ville afgive konkrete tilsagn eller tage MFN-undtagelser i den forlængede forhandlingsperiode. Man har hermed søgt at undgå en de facto legitimering af de nugældende handelsrestriktioner på området. Ved udløbet af den fastsatte forhandlingsperiode skal Rådet for Tjenesteydelseshandel tage stilling til, hvorvidt forhandlingerne bør fortsætte.

På telekommunikationsområdet har de vigtigste handelsparter undladt at påtage sig konkrete forpligtelser for så vidt angår den grundlæggende telekommunikation, dvs. rene telefon- og faxkommunikationer, der ikke udsættes for elektronisk databehandling. Denne delsektor vil indtil den 30. april 1996 være genstand for videre forhandlinger efter stort set samme retningslinier som de for søfart gældende.

Som alle øvrige tjenesteydelsessektorer er også luftfart omfattet af GATS. Ved et bilag til rammeaftalen har man dog indtil videre eksplicit undtaget langt de fleste områder fra den multilaterale liberalisering, herunder flyve- og landingsrettigheder, der fortsat hovedsagelig reguleres gennem bilaterale aftaler.

Ingen af de industrialiserede lande har forpligtet sig til reelt at liberalisere den midlertidige adgang for personer, der yder tjenester. I lyset heraf enedes man om at imødekomme en række udviklingslandes krav om at drøfte sagen i yderligere et halvt år efter aftalens ikrafttrædelse. Selv om der ikke er udsigt til indrømmelser fra industrilandenes side i relation til arbejdskraftens bevægelighed inden for en overskuelig fremtid, har de nordiske lande for alle tilfælde skyld ved en særbestemmelse i selve rammeaftalen sikret sig mod ethvert krav fra tredjelande om mestbegünstigelsesadgang til det fællesnordiske arbejdsmarked.

For at sikre, at parternes krav til faglige kvalifikationer, standarder og autorisationer ikke udgør unødige handelsbarrierer for de liberale erhverv (især bogholderi- og revisionsvirksomhed), vil der i henhold til en Ministerbeslutning blive nedsat en arbejdsgruppe med det formål at fremlægge forslag til velegnede multilaterale discipliner.

Den formentlig mest problematiske sektor, for hvilken der ikke kunne findes en løsning i form af et sektorbilag og/eller en Ministerbeslutning, vedrører de audio-visuelle tjenesteydelser. Omend denne sektor formelt er omfattet af GATS' rammeaftale, vil parterne fortsat frit kunne yde støtte til produktion af